

TIPS FÖR ODLING AV OLIKA TYPER AV VETE

Spannmålsbranschens samarbetsgrupp

Februari 2011

Guiden uppdaterats i april 2013

MARKNADEN FÖR VETE I FINLAND

- Såningsarealen för vete har under de senaste 5 åren uppgått till ca 225 000 ha, av denna areal består 200 000 ha (89 %) av vårvete och 25 000 ha (11 %) av höstvete
- Totalskörden har då varierat mellan 724 000 och 975 000 ton
- Den årliga vetekonsumtionen i Finland är cirka 680 000 ton, varav i genomsnitt:
  - 260 000 ton används inom livsmedelsindustrin
  - 200 000 ton inom foderindustrin och
  - 155 000 ton som foder direkt på gårdarna
- Exporten beror till stor del på världsmarknadsläget. Under de senaste marknadsåren har cirka 110 000-250 000 ton vete exporterats från Finland
- Var och en som använder vete har sina egna kvalitetskriterier
- Innan beslut om sådd tas, är det viktigt att man tar reda på vilken typ av vete som efterfrågas och planerar odlingsåtgärderna utifrån det

TRE KATEGORIER ENLIGT VETETS PROTEINHALT OCH AVKASTNING

Typ av vete	Hög proteinhalt	Vete av huvudtypen	Hög skördepotential
Karakteristisk proteinhalt	Över 14 %	12-14 %	Under 12 %
Exempel på de vanligaste sorterna	Anniina, Bastian, Bjarne, Quarna, Wanamo, Wappu	Kruunu, Marble, Zebra, Demonstrant, Wellamo, KWS Scirocco, Sertori Höstvete: Urho, Arktika, Rehti	Amaretto, Bombona, Epos, Trappe, Puntari, Seance Höstvete: SW Magnifik, Skagen, Papageno, Elvis, Olivin

VAL AV SORT

Faktorer som inverkar på valet av vårvetesort:

- Vad ska skörden användas till
- Gårdens geografiska läge
  - För odlingszonerna I och II lönar det sig att välja vetesorter av huvudtypen samt enligt övervägande sorter med hög skördepotential.
  - För zon III lämpar sig sorter av huvudtypen och sorter med hög proteinhalt. Beakta också sortens växttid.
  - För zon IV sorter med hög proteinhalt med beaktande av växttiden.
- Skiftets jordart och bördighet
  - För torkkänsliga jordar lönar det sig inte att välja sorter med särskilt kort strå
  - För mullrika jordar rekommenderas inte sena sorter med hög skördepotential, så att avmognaden säkerställs

Höstvete:

- Vinterhärdigheten inverkar mest på valet av sort
- När det gäller höstvetesorter med hög skördepotential måste man beakta risken för sämre vinterhärdighet

VAL AV SKIFTE

- Vete passar bäst för mullrika mineraljordar med bra struktur och vattenhushållning (ler- och mojordar) samt för mulljordar
- Markens pH-tal bör vara minst tillfredsställande, helst gott
- Fördelen med organiska jordar är det kväve som frigörs från marken under växtperioden. Kvävet kan dock fördröja avmognaden och orsaka liggsäd
- Baljväxter, vallar med klöver och oljeväxter passar utmärkt som förfrukt till vete
- Vete utnyttjar effektivt det kväve som frigörs långsamt från stallgödsel

Gödsling i samband med sådd:

- Balanserad placeringsgödsling på våren i enlighet med markkarteringen säkerställer ett jämnt och frodigt växtbestånd
- Gödsling med kväve, fosfor, kalium, svavel och spårämnen utförs i enlighet med skiftets skördenivå och miljövillkoren
- Vårgödslingen inverkar i första hand på skördemängden
- Stora gödselgivor bör delas upp så att proteinhalten ökar tillräckligt

Ett växtbestånd med vete binder näringsämnen under växtperioden (kärnor + halm)

Prot. 13 %	N kg	P kg	K kg	S kg	Mg kg	B g	Cu g	Zn g	Mn g
5000 kg kärnskör d	118	24	73	15	11	50	43	320	600

- Åt höstveten på hösten 30 kg kväve samt P, K och spårämnen. Vårens första gödsling utförs tidigt, tillskottsgödslingar enligt växtbeståndet i en eller två omgångar.

REKOMMENDERAD KVÄVEGÖDSLING

Typ av vete	Hög proteinhalt	Vete av huvudtypen	Hög skördepotential
Skördenivå	4000 kg/ha	5000 kg/ha	5500 kg/ha
Vårgödsling (N kg/ha)	100-120	100-120	100-120
Stråskjutningsstadium (N kg/ha)		0-20	20-40
Mjölmognadsstadium (N kg/ha)	0-20	20	20

Tillskottsgödsling under växtperioden:

- Behövs när skördenivån är 5 000 kg/ha eller mer
- Behovet av tillskottsgödsling måste bedömas från och med stråskjutningsstadiet hos högavkastande sorter
- Tillskottsgödsling i mjölmognadsstadiet höjer proteinhalten, en tidigare giva ökar också skörden
- Gödsling med tillskottskväve och tillskottssvavel under växtperioden kan höja proteinhalten med 0,5-1,0 %-enheter, som mest med 1,5 %-enheter
- Kväve högst 150 kg/ha för skörd om 5500 kg

- Planera gödslingen enligt den normala skördenivå som uppnåtts på skiftet
- Vetet använder näringsämnen effektivt, dvs. de tillförda näringsämnena tas så noggrant som möjligt till vara med skörden
- Detta kräver dock att de andra tillväxtfaktorerna är i gott skick (t.ex. pH, dränering, markstruktur, växtskydd)
- Också växtföljden måste skötas
- Urlakningen av näringsämnen (kväve och fosfor) göder vattendragen - undvik att gödsla för mycket
- Det lönar sig att mäta kvävet i marken på våren om skörden var dålig året innan, om stallgödsel har spridits på skiftet eller om förfrukten var frodig klövervall/ärt, bonböna
- Delad gödsling är till nytta ur miljösynpunkt, då kan man beakta växtbeståndets skördepotential

- Med hjälp av balanserat växtskydd säkerställer du att de andra produktionsinsatserna blir utnyttjade
- En frisk gröda assimilerar och använder markens näringsresurser effektivt
- Det är viktigt att skydda flaggbladet från sjukdomar så att skörden säkras. I vete dock det viktigaste bekämpning mot växtsjukdomar görs först när axet syns för att skydda axet från brunfläcksjukan.
- En stor kärnstorlek ger större mjölutbyte
- Bekämpning av liggsäd förhindrar bl.a. uppkomsten av rödmögelsvampar
- Ett upprätt och ogräsfritt växtbestånd går snabbare att tröska under goda skördeförhållanden

HANDELSKVALITETEN PÅVERKAS AV

- Proteinmängden
- Falltalet (blanda inte vete av olika kvalitet vid lagring)
- Glutenet (bageri- och kexindustrin har olika slags behov i fråga om glutenets kvalitetsegenskaper)
- Kärnstorleken
- Mängden ogräsfrön, söndriga korn och skräp
- Antalet gröna kärnor
- Den hygieniska kvaliteten (bl. a. att de inte finns mera mögeltoxiner i spannmål (till exempel DON) än det är tillåtet enligt lagstiftning för livsmedel och foder)

**Kvalitetsegenskaperna varierar enligt vad vetet
ska användas till**

Beakta dem redan då du gör upp odlingsplanerna